Ik deed het vanwege jou

JOHN
LANCHESTER

Ik deed het vanwege jou

Vertaald door
Peter Abelsen

2026 Prometheus Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

Oorspronkelijke titel *Look What You Made Me Do*
© 2026 John Lanchester
© 2026 Nederlandse vertaling Uitgeverij Prometheus en Peter Abelsen
Omslagontwerp en -beeld Design by Faber
Zetwerk Elgraphic
www.uitgeverijprometheus.nl
ISBN 978 90 446 6117 0

Voor Miranda

Deel een

1
Kate

Geslaagde huwelijken plegen hun eigen privétaal te hebben. Ik stond mijn make-up te doen voor de badkamerspiegel, met de minst flatteuze en daarom meest geschikte verlichting in huis, toen ik mijn man Jack onder aan de trap hoorde roepen.

'Want your body, disco doll!'

Dit betekende: schiet op, we komen te laat. Het was een verwijzing naar een oude cartoon uit *The New Yorker*. Een triest ogende zakenman loopt langs een boombox die de tekstregel 'want your body, disco doll' dreunt, en in zijn gedachteballonnetje staat: iedereen zingt liefdesliedjes, maar niet voor mij.

'Twee tellen!' riep ik terug. Dat betekende: minder dan vijf minuten, maar mogelijk niet veel minder.

Een privétaal is slechts een onderdeel van wat een lang huwelijk in stand houdt. Zulke huwelijken hebben een eigen mythologie, folklore, anekdotes en codes; ze zijn een wereld op zich, met een eigen ecologie, een eigen waardesysteem. En misschien nog wel het meest: een eigen universum van grappen en toespelingen, afkortingen en bijnamen.

Dit zijn bijna per definitie dingen die hatelijk zijn tegenover anderen, of op zijn minst onredelijk en ongepast. Dingen die je niet in het bijzijn van die anderen zou zeggen. De mensen bij wie we die avond gingen eten, een getrouwd stel architecten dat we al meer dan dertig jaar kennen, noemden we de 'swingers', om

redenen die in de nevelen van de tijd zijn verdwenen, terwijl het laatste wat je van ze kunt zeggen is dat ze een losse moraal hebben. Maar zo spraken we. Mijn beste vriendinnen, met wie ik een leesclub vorm die al twintig jaar maandelijks bijeenkomt, zouden onthutst zijn als ze wisten dat Jack hen 'je heksenkring' noemde, 'die dikkerdjes van je' of 'je ongeschoren reuzenlesbiennes'. De delinquenten die ik al bijna net zo lang als vrijwilliger in de gevangenis bezoek, duidde hij aan als 'je seriemoordenaars'. Onze al te hulpvaardige en dus ergerlijk bemoeizuchtige buurvrouw, verslaafd aan het zich inspannen voor anderen sinds haar man haar had verlaten, was voor Jack 'de gifmengster'. Zijn vermoeden, of gespeelde vermoeden, was dat haar man ergens onder de patio begraven lag, wat een reden voor hem vormde om haar 'Madame Patio', 'mevrouw Graafmans' of 'Frau Crippen' te noemen. En natuurlijk zijn het in zo'n huwelijk niet alleen, of zelfs maar voornamelijk, andere mensen die het onderwerp vormen van grappen, bijnamen en verhalen. Het gaat er ook om dat je elkaar onderling namen geeft die je in het openbaar nooit zou gebruiken. Het spreekt voor zich dat deze bijnamen, stijlfiguren en inside jokes gênant zijn, of zouden zijn als iemand er ooit achter zou komen.

Ik maakte mijn make-up af, controleerde of er geen lippenstift op mijn tanden zat en ging naar beneden. Jack stond bij de voordeur op me te wachten, rinkelend met zijn autosleutels en zijn telefoon in de andere hand. Ons trappenhuis is van geborsteld beton en wordt verlicht door vloerlampen. Dat heeft een dubbel theatraal effect: degene die naar beneden komt, voelt zich alsof hij opkomt (wat eigenlijk ook zo is) en degene die beneden staat, lijkt alsof hij al op het podium op zijn cue staat te wachten. Daardoor had ik zo'n moment waarop iemand die je dagelijks ziet even een vreemde lijkt. Ik zag een lange, slanke, welgestelde man van middelbare leeftijd, die nonchalant nette kleding droeg en

volstrekt op zijn gemak was met zichzelf – een goede huwelijkskandidaat, genietend van het feit dat hij niet meer jong was, maar ook nog niet oud; het soort echtgenoot dat eruitziet als een echtgenoot in advertenties over pensioenplanning, cruises voor gepensioneerden en de 'na'-figuur in voor-en-na-montages over de zegeningen van Viagra.

'We halen het makkelijk,' zei ik.

'Je ziet er mooi uit,' zei hij, en dat deed ik ook in mijn smaragdgroene lievelingsjurk, maar het was toch aardig van hem om het te zeggen. Ik droeg de goud-met-amberen oorbellen die hij me op onze twintigste huwelijksdag had gegeven. 'God-keizer Google zegt vijfentwintig minuten,' zei hij. 'Komt goed.' Een van Jacks eigenaardigheden was dat hij, als het om zaken als verkeer en weer ging, meer op technologie vertrouwde dan op zijn eigen kennis en ervaring. Hij keek op zijn telefoon om te zien of het regende, in plaats van de deur te openen en zijn hoofd naar buiten te steken. Hij had zijn hele volwassen leven in Londen gewoond en moest deze rit naar het huis van onze vrienden al tientallen keren hebben gemaakt, maar toch gaf hij er de voorkeur aan om de reistijd op Google op te zoeken in plaats van zijn geheugen te raadplegen of, ik noem maar wat, mij.

'House, lichtpatroon twee,' zei hij, waarop de lampen in het huis dimden en het alarm begon te piepen om ons te waarschuwen dat we op moesten krassen. Nog meer bewijs van zijn houding ten opzichte van technologie: Jack had een 'smart home-systeem' geïnstalleerd met verlichting, een huisalarm en aangesloten luidsprekers; patroon twee was de verlichting die we aan lieten als we weggingen, één beneden in de zitkamer en één boven in de slaapkamer. Het sleutelwoord voor het systeem was 'House'. (Dit kon voor verwarring zorgen in gesprekken met mensen die op visite kwamen – een terloopse opmerking over huizen kon ertoe leiden dat een onstoffelijke Ierse mannenstem vroeg of hij ergens

mee kon helpen. Jack had, om 'zijn eigen vermaak te creëren', House zo ingesteld dat het een Ierse bariton had.) House was niet zijn lust en zijn leven, hij klaagde er zelfs graag over, maar het was typerend voor zijn lichte verslaving aan gadgets en mannenspeelgoed. Hij beweerde dat het 'werk' was, wat in zekere zin ook klopte omdat de klanten van zijn architectenbureau soms van hem verwachtten dat hij genoeg verstand had van technische zaken om daar advies over te geven. Ik denk dat hij het bovendien ook leuk vond om als vijftiger net zoveel over technologie, gadgets en de nieuwste snufjes te weten als mensen die dertig of veertig jaar jonger waren. Hij zei altijd tegen klanten dat hij nooit systemen aanraadde die hij zelf niet wilde en kon gebruiken.

We stonden buiten toen het alarmsysteem zijn laatste waarschuwingssignaal gaf en stilviel. Het was midden tot laat in de lente, een periode waarin je verwacht dat het warm is, al weet je uit ervaring dat dat vaak tegenvalt. Die avond was het objectief gezien niet koud, maar er hing een vochtige lucht waardoor ik blij was dat ik een jas had aangetrokken. Jack drukte op de knop van zijn autosleutel en speurde om zich heen naar knipperende lichten. Onze straat stond nu vol met vrijwel identieke kleine elektrische SUV's. Soms was hij de laatste die geparkeerd had, soms was ik dat, en in plaats van te moeten redetwisten over wie de auto als laatste had gebruikt, waarna diegene zich moest proberen te herinneren waar hij hem had neergezet, was het veel gemakkelijker te zoeken naar de lichten. Ditmaal stond hij recht voor onze neus, zo dichtbij dat we hem over het hoofd hadden gezien. Volgens vaste gewoonte reed Jack heen naar het diner en reed ik terug. Ik had daar geen bezwaar tegen, want ik heb nooit meer dan één glas wijn gewild of nodig gehad, en ondanks zijn ogenschijnlijke extraversie en gemak in gezelschap, functioneerde Jack veel beter in een kamer vol mensen als hij een paar drankjes op had. Hij was luidruchtiger dan ik, maar ik ben extraverter.

Hij was de dominerende, ik de controlerende. Het duurde altijd even voor mensen dat doorkregen van ons.

'Ik wou dat we geen Audi hadden,' zei Jack toen we in de Audi zaten. 'Ik werd gisteren twee keer afgesneden op weg naar mijn werk en beide keren door Audi's. Ik dacht altijd dat Mercedes het merk voor tandartsen was, BMW het merk voor eikels en Audi voor mensen die niet als eikels gezien willen worden. Maar het blijkt dat de mensen die het meest bezorgd zijn om als eikels gezien te worden, in feite eikels zíjn, dus nu is Audi het eikelmerk.'

'Maar jij snijdt ook vaak af. Je bent best een agressieve chauffeur. Geen wegpiraat maar ook geen Gandhi.'

'Ik ben zelfverzekerd en assertief over mijn rechten op de weg. Dat is iets anders. Ik wijk niet uit. Ik rijd als een Londenaar.'

'Wat voor veel van onze landgenoten synoniem is met een eikel.'

Hij liet dat zitten.

God-keizer Google had het mis wat het verkeer betrof. We waren er binnen twintig minuten, precies op tijd.

Michael en Tanya, onze vrienden, woonden in een huis in de buurt van Notting Hill, of beter gezegd in twee huizen, of nog beter gezegd in twee voormalige rijtjeshuizen die waren samengevoegd tot één enkel, zeer chic en dubbel zo groot huis, met op de begane grond één enorme keuken/woonkamer/eetkamer die aan één kant van dubbele hoogte was, en boven een wirwar van kleinere vertrekken, slaapkamers, studeerkamers en een nannyflat. Hun kinderen waren al een tijdje het huis uit, de oudste was begin dertig, en het huis was nu eigenlijk veel te groot voor hen, maar ook het thuis dat ze samen hadden gecreëerd en zo'n belangrijk deel van hun identiteit vormde, en zo'n belangrijk visitekaartje en marketinginstrument was geweest bij het opstarten van hun gezamenlijke praktijk, dat het me minder zou hebben ver-

baasd als ze waren gescheiden of van geslacht waren veranderd dan als ze waren verhuisd.

Ik zou het tegen niemand behalve Jack zeggen, maar er is iets vulgairs aan het huis van Michael en Tanya. Niet vulgair in de zin van het tijdschrift *Hello!*, maar wel in de zin van *Architectural Digest*, wat misschien nog erger is, aangezien architecten beter zouden moeten weten. Alles is te perfect, te strak ontworpen en alles staat te netjes op zijn plaats. Er is ook iets vulgairs aan de manier waarop ze het gebruiken als showroom, als middel om nieuwe klanten te werven. Als je overweegt hen in te huren, nodigen ze je uit voor een lunch of diner bij hen thuis, en het niet al te subtiele signaal is 'dit alles kan van jou zijn'. Met als gevolg dat alles showy is, smetteloos en opgeruimd en gladgepoetst, alsof het een algemeen aanvaarde levensregel is dat een huis altijd klaar moet zijn voor een fotograaf die binnenkomt om een fotoreportage te maken voor *World of Interiors*. Een beetje zoals die regel dat je ondergoed schoon moet zijn voor het geval je door een bus wordt aangereden, maar dan voor fotoshoots in huis. En het zit er dik in dat je wel eens een foto van het huis van Michael en Tanya hebt gezien, ergens in een tijdschrift, want behalve dat ze het gebruiken om werk binnen te halen, verhuren ze het ook voor reclameshoots en slaan ze nooit, werkelijk nóóit, een kans af om iemand er een foto van te laten maken. Er is waarschijnlijk geen privéwoning in Engeland die vaker is gefotografeerd dan dat van hen. Jack heeft wel eens gespeculeerd over wat er zou gebeuren als je hen zou bellen om het huis te huren voor een pornoshoot, en hoever je dan zou moeten gaan om hen zover te krijgen dat ze je afwijzen ('je zult achteraf grondig willen schoonmaken, is dat oké?').

Het is lelijk van me om zulke gedachten te hebben. Naar objectieve maatstaven is het gewoon een heel mooi huis, zoals Michael en Tanya je goed ontvangen en dierbare mensen zijn.

Michael liet ons binnen via de rechtervoordeur – op de linker-

deur hing ironisch genoeg een bordje met LEVERINGEN, wat ervoor zorgde dat niemand die deur gebruikte, behalve de huurder van wat vroeger het nannyappartement op de bovenste verdieping was geweest. We lieten onze jassen achter in de vestibule. Michael en Jack wisselden wat architectenclichés uit en daarna gingen we naar de enorme open ruimte, die na al die bezoeken nog steeds verbluffend groot was. We hadden gedacht – ik had half gehoopt – dat we met z'n vieren zouden zijn, maar het bleek dat Michael en Tanya ook twee nieuwe vrienden hadden uitgenodigd, buren.

'Ik ben Al,' zei de man, een kalende eind dertiger met vest, en gebarend naar zijn vrouw: 'En dit is Katrina.' Zij kon op dat moment niet voor zichzelf spreken, omdat ze net een hapje had genomen van een nostalgisch ogend pasteitje met kip en champignons, dat daarbij was ontploft en over haar jurk dreigde leeg te lopen als ze er niet in zou slagen het in bedwang te houden. Een spectaculaire aanblik. Ik dwong mezelf met enige moeite om niet te blijven kijken.

Michael stelde ons aan elkaar voor. De man, Al, werkte bij de televisie; de vrouw, Katrina, had een duobaan bij *The Guardian*. Het was onmogelijk dat ze zich met hun salarissen een huis in deze buurt konden veroorloven, dus moest er ergens privévermogen in het spel zijn. Dit was iets waar Jack over zou foeteren als hij zich voordeed als marxist, maar wat hij gemakshalve vergat als hij met klanten te maken had.

Tanya kwam uit de keuken met nog een dienblad met hapjes op stokjes – olijven, stukjes ananas. Ze zag me hiernaar kijken.

'Ik zit in een jarenzeventigfase,' zei ze. 'Garnalencocktail. Kroningskip. Steak Diane. Schwarzwalderkirschtorte. Uiensoep met croutons. Quiche lorraine. Kip cacciatore. Coq au vin. Kalfsschnitzel. Als je ze goed klaarmaakt, zijn ze allemaal heerlijk. Waar zijn al die gerechtjes toch gebleven?'

'Tart hem nou maar niet,' zei ik met een knikje naar Jack, maar het was te laat. Hij had al een pasteitje in één hap verorberd, weggespoeld met een glas champagne en daarmee de hoofdrol voor zich opgeëist, allemaal in één beweging.

'Helemaal met je eens,' zei hij. 'En de reden is: Yotam Ottolenghi. Aardige vent, heb ik gehoord. Een collega van jou, toch?' – tegen Katrina, die een weifelend half knikje gaf – 'zowat de aardigste man ter wereld, zegt iedereen. En toch kun je er niet omheen dat hij dit land meer schade heeft toegebracht dan de Luftwaffe.'

Ik had dit al eerder moeten aanhoren, geen huwelijk zonder compromissen, en zette me schrap voor wat komen ging.

Michael, die door de kamer liep om de champagneglazen bij te vullen, hapte toe.

'Nou, ik weet niet zeker of Ottolenghi meer kwaad heeft gedaan dan de Luftwaffe.'

'Ik doel op de teloorgang van competentie. Je gaat bij iemand eten, niet hier natuurlijk, Tanya, en ziet als je binnenkomt al op zes meter afstand dat het Ottolenghi wordt. Je ziet overal granaatappelpitjes en weet wat er gaat komen. Daar gaan we weer. Een willekeurige verzameling ingrediënten van iemand die tien uur heeft gewinkeld en tien minuten heeft "gekookt", oftewel dingen bij elkaar heeft gegooid, zonder enig idee te hebben hoe het moet smaken, omdat het geen verband houdt met voedsel dat ze daadwerkelijk kennen of eerder hebben gegeten, behalve bij andere mensen die dezelfde kookboeken op dezelfde manier gebruiken en dus naar hetzelfde niveau van onnozelheid zijn afgezakt. Sumak, geen sterveling weet hoe je dat moet gebruiken. Za'atar, niemand weet wat dat is. Is het een blad? Een terreurgroep? De belangrijkste schurk in *Duizend-en-een-nacht?* Granaatappelmelasse, wát? Ze gooien alles bij elkaar en het ziet er mooi uit op een foto, smaakt naar God mag weten wat, en iedereen zegt "oe lekker, Ot-

tolenghi'' en doet thuis de volgende keer hetzelfde en het is allemaal een groot complot tegen de kookkunst van mensen. Preitaart? Mensen weten wat dat is en hoe het hoort te smaken. Geroosterde kip? Mensen kunnen dat beoordelen. Rundvlees en wortelen? Dit is lekker, dat andere minder. Sumak-parelhoen met za'atar-bietjes en gekleurde bloemkoolrijst? Niemand heeft enig benul! Wat is het? Voor wie is het bedoeld? Waarom zou je gekleurde rijst willen eten? Niemand kan tot het oordeel komen dat het een ramp is, want dat is het al bij voorbaat. Mislukt zodra het op het bord ligt. Of misschien ook niet, maar zelfs als dat het geval is, weten mensen dat niet, omdat ze niet weten hoe het hoort te zijn. Alsof je blinden vraagt om een schilderijwedstrijd te beoordelen. Terwijl dit pasteitje gewoon een regelrecht meesterwerk is.'

En daarmee nam hij er nog een. Ik merkte dat Katrina geamuseerd keek, maar haar man op het punt leek te staan in tranen uit te barsten.

'Ik kook altijd Ottolenghi,' wist hij uiteindelijk zachtjes uit te brengen.

'Ik weet zeker dat jij de uitzondering bent die weet hoe je het goed moet maken en hoe het hoort te smaken,' zei Jack met hoorbare onoprechtheid. 'Maar Kate en ik hebben erover nagedacht om Maupassant te imiteren. Een geweldige Franse schrijver van korte verhalen, zoals je ongetwijfeld weet. Hij haatte de Eiffeltoren zo erg dat hij er elke dag ging lunchen, omdat het de enige plek in Parijs was waar je de Eiffeltoren niet kon zien. Volgens hetzelfde principe zijn Kate en ik van plan om op vakantie naar Tel Aviv te gaan, want als bakermat van dat soort koken is dat volgens mij de enige plek waar je gegarandeerd geen Ottolenghi tegenkomt.'

'Laat mij er even buiten,' zei ik. 'Je tirade heeft niets met mij te maken en ik ben absoluut niet van plan om naar Tel Aviv op vakantie te gaan, om welke reden dan ook.'

'Ik weet eerlijk gezegd wel wat sumak is,' zei Katrina, die tot mijn opluchting lichtjes glimlachte.

'Dank je, daarmee bewijs je precies mijn gelijk,' zei Jack. 'Als je naar de kantoren van *The Guardian* gaat en rond begint te vragen, vind je uiteindelijk iemand die weet wat sumak is, omdat het de enige plek in het Verenigd Koninkrijk is waar mensen dat weten.'

'Zullen we het over wat anders hebben?' zei Tanya.

Ik herinner me die avond nog goed, om een aantal redenen. Jack was in prima vorm: na zijn Ottolenghi-toespraak deed hij het wat rustiger aan, luisterde en stelde vragen, en flirtte op een subtiele manier, zoals hij dat altijd deed in gezelschap. Er werd een tijdje gepraat over kinderen. Jack en ik hadden altijd al geweten dat we er geen wilden, maar hadden nooit beseft hoe inspannend het zou zijn om te doen alsof we geïnteresseerd waren in die van anderen. Gelukkig duurde dat deel van de avond niet al te lang. De drie architecten spraken kort over hun huidige projecten, die allemaal, wat een verrassing, voor rijke klanten waren, die hun huizen lieten opknappen omdat het fiscaal slimmer was je huis te verbeteren dan een nieuw te kopen. Michael en Tanya hadden een Kazachse klant, een soortement prins die hun had gevraagd een 'laarzenkamer' te installeren in zijn landhuis in Wiltshire omdat hij daarover gehoord had en het een leuk idee vond. Jack vertelde over een penthouse aan de Theems dat hij aan het renoveren was voor een investeerder uit Qatar. Het was al minstens twee keer gerenoveerd, terwijl het nog geen tien jaar oud was.

'Heb jullie ook nog wel eens Britse klanten?' vroeg de journaliste.

'God nee!' zei Jack onder luid gelach. 'Grapje hoor, natuurlijk hebben we die. Maar het is nu allemaal buitenlands geld, omdat Brexit de waarde van het pond heeft verpest, dus als je in dollars